

UDK 821.112.2-32
821.112.2.09-32

JELENA KOSTIĆ
Filološki fakultet u Beogradu

FRANK VEDEKIND: VAKCINA

Frank Wedekind, *Die Schutzimpfung*, U *Deutsche Erzähler des 20. Jahrhunderts*. Von Artur Schnitzler bis Robert Musil, Herausgegeben von Marcel Reich-Ranicki, Zürich, Manesse Verlag, 1994, 93-100.

Ovu priču vam, dragi prijatelji, ni u kom slučaju ne pričam kako bih ponudio još jedan primer ženske lukavosti, ili pak muške gluposti; ja vam je pričam zato što se ona odlikuje izvesnim psihološkim kuriozitetima koji će zainteresovati mnoge, pa i vas, a koji uz to svakome ko ih poznaje mogu doneti velike prednosti u životu. Pre svega bih, međutim, hteo da odbacim svaku optužbu kako mi je želja da se hvališem svojim mladalačkim nedelima, lakomislenostima iz prošlih vremena, zbog kojih se kajem iz dubine duše, i koje više ne bih imao ni želje ni snage da ponovim, sada kada mi kosa sedi, a kolena klecaju.

„Nemaš razloga da se plašiš, moj dragi, slatki dečko”, reče mi Fani jedne lepe večeri, u trenutku kada je njen muž baš stigao kući. „Muževi su po pravilu ljubomorni samo dok za to nema nikakvog razloga. Onog sekunda kada se razlog za ljubomoru zaista javi, njih kao da obuzme neizlečivo slepilo.”

„Izraz njegovog lica mi ne uliva poverenje”, odgovorih ja pokunjeno. „Ubeden sam da je već nešto primetio.”

„Pogrešno tumačiš taj izraz, dragi moj dečake”, reče ona. „Takav izraz je samo posledica sredstva koje sam otkrila i primenila na njemu da bih ga jednom za svagda izlečila od ljubomore, i sprečila ga da ikad posumnja u tebe.”

„A kakvo je to sredstvo?”, upitah ja začuđeno.

„To je neka vrsta vakcine. – Istoga onoga dana kada sam odlučila da ćeš ti biti moj ljubavnik, otvoreno sam mu rekla u lice da te volim, i to mu od tada ponavljam svakodnevno, ujutro čim se probudi i uveče pre nego što utone u san. Imaš sve razloge, kažem mu, da budeš ljubomoran na tog dragog dečaka; ja ga zaista volim iz sveg srca, i to što se neću ogrešiti o svoje obaveze prema tebi nije ni tvoja ni moja zasluga. Samo njemu imaš da zahvališ što je moja vernost prema tebi ostala netaknuta.”

U tom trenutku shvatih zašto me njen muž, uprkos svoj svojoj ljubaznosti, s vremena na vreme, kada misli da nisam svestan njegovog pogleda, posmatra sa veoma neobičnim sažaljivo-prezrivo osmehom na usnama.

„Misliš li da će to tvoje sredstvo zaista imati trajno dejstvo?“, upitah je zbunjeno.

„Ono nikad neće omanuti“, odgovori ona sa samouverenošću astronoma.

Uprkos tome, ja sam gajio duboke sumnje u nepogrešivost njenih psiholoških proračuna, sve dok jednog dana naredna zgoda nije u potpunosti otklonila moju nevericu, i to na odista zapanjujući način.

U to sam vreme stanovao u jednoj maloj nameštenoj sobi, na četvrtom spratu visoke najamne zgrade, u uskoj uličici u samom centru grada. Budio sam se po pravilu veoma kasno. – Jednoga sunčanoga jutra, već oko devet sati, vrata se otvoriše i u sobu ude *ona*. Sve ono što se nakon toga zbilo danas nipošto ne bih pripovedao da ne pruža dokaz o jednoj od najne očekivanijih, a ipak potpuno razumljivih zaslepljenosti što se u našem duhovnom životu uopšte daju zamisliti. – Svukla je sve sa sebe i pridružila mi se u postelji. Ničeg više nepriličnog ili škakljivog ne treba da očekujete od moje priče, dragi prijatelji. Neprekidno moram da naglašavam kako mi nije cilj da vas zabavljam neumesnostima. – Prekrivač jedva da je stigao da zakloni draži njenog tela, kad se pred vratima ponovo začuše koraci, i neko zakuca; imao sam taman toliko vremena da hitrim pokretom povučem prekrivač i da joj njime prekrijem glavu. A onda u sobu ude njen muž, sav obliven znojem i bez daha, usled napora da se usigne uz stotinu i dvadeset stepenika. Lice mu je, međutim, bilo celo obasjano srećom i radosnim uzbuđenjem.

„Hteo sam da te pitam da podeš na izlet sa Rebelom, Šleterom i sa mnom. Ići ćemo železnicom do Ebenhauzena, a odatle biciklom do Amerlanda. Zapravo sam danas hteo da radim kod kuće, ali je moja žena još rano jutros otišla do Brihmanovih da vidi kako je njihovo najmlađe dete. A ja po ovom predivnom vremenu ni na šta više nisam mogao istinski da se usredsredim. U kafeu Luitpold sreo sam Rebelu i Šletera, i tako smo se onda dogovorili oko izleta. U deset i pedeset i sedam nam kreće voz.“

Dok je on sve to pričao, ja sam imao vremena da se malo priberem. „Vidiš da imam društvo“, reko mu smejući se.

„Da, primetio sam“, uzvрати on sa tipičnim saučesničkim osmehom. Pritom su mu se oči zacaklile, a brada počela da podrhtava. Krenuo je jedan korak u napred oklevajući, i stao tik uz stolicu na kojoj sam obično odlagao svoje stvari. Na samom vrhu gomile ležala je čipkana bluza bez rukava, od batista, sa crvenim izvezenim monogramom, a preko nje dve duge mrežaste čarape od crne svile sa zlatnim umecima. Budući da su to bili jedini vidljivi tragovi ženskog prisustva, njegov se pogled prikovao za njih sa očevidnom pohotom.

Bio je to trenutak od odlučujućeg značaja. Još samo delić sekunde, i on bi se setio da je te komade odeće u svome životu već nekada video. Šta košta da košta, morao sam da mu odvratim pažnju od tog kobnog prizora, da je zaokupim nečim drugim, i tako mu ga zavek izbrišem iz sećanja. To se, međutim, dalo postići samo nečim što bi bilo jedinstveno u svojoj senzacionalnosti. Ova mi je misao bljesnula poput munje, navevši me da počinem grubost tako neverovatnu da je sebi ne mogu oprostiti ni dan-danas, nakon dvadeset godina, iako nas je onda zaista oboje spasla.

„Imam društvo“, rekoh mu. „Ali kada bi makar iz daleka mogao da naslutiš divotu ovog stvorenja što leži kraj mene, tvojoj zavisti ne bi bilo kraja.“ Izgovarajući te reči, rukom kojom sam joj navukao prekrivač preko glave grčevito sam pritisnuo mesto na kome su se prema mojoj proceni nalazila njena usta. U nadi da ću je sprečiti da pusti bilo kakav glas od sebe rizikovao sam da sasvim ostane bez vazduha.

Za to vreme, muževljevi pogledi žudno su klizili po prekrivaču na kome su se ocrtavale linije njenog tela.

A tada sam učinio nešto čudovišno, nešto neverovatno. Uhvatio sam donji kraj pokrivača i povukao ga tako da otkrijem čitavo njeno telo, sve do glave koja je jedina ostala prekrivena. – „Jesi li ikada u životu video ovakvu raskoš?“, upitah ga.

Širom je razrogačio oči, ali je bilo jasno da mu je neprijatno.

„Da, da – mora se reći – imaš izvrstan ukus – pa, sad – odoh ja – izvini, molim te, što – što sam te omeo.“ – Govoreći to povlačio se ka vratima, a ja bez žurbe ponovo spustih prekrivač. Zatim hitro skočih na noge i stadoh kraj njega, tako da više nikako nije mogao da vidi čarape na naslonjači.

„Doći ću svakako u Ebenhauzen podnevnim vozom“, rekoh ja dok se on već mašao za kvaku. „Možda biste mogli da me pričekate tamo, u gostionici *Kod pošte*. Onda ćemo zajedno da se odvezemo do Amerlanda. Biće to sjajan izlet. Hvala ti mnogo na pozivu.“

On napravi još nekoliko dobronamernih, žovijalno-šaljivih komentara, i napusti sobu. Ja ostadoh da stojim kao okamenjen, sve dok nisam čuo kako mu koraci zamiru dole u prizemlju.

Pošteđecu sebe opisa užasnog besa i očajanja koji su nakon ove scene obuzeli nesrećnu ženu. Činilo se kao da je izgubila svaku kontrolu nad svojim duševnim stanjem, izlivši na mene takvu mržnju i prezir kakve nikada u životu nisam imao prilike da iskusim. Dok se žurno oblačila, pretila mi je kako će me pljunuti u lice. Ja sam, naravno, odustao od svakoga pokušaja da se opravdam.

„Kuda sada nameravaš da ideš?“

„Ne znam – skoćicu u reku – ili ću otići kući – ili možda kod Brihmanovih – da vidim kako je njihovo najmlade dete. – Ne znam.“

Toga popodneva oko dva sata već sam sedeo sa Rebelom, Šleterom i svojim prijateljem pod senovitim kestenovima uz gostionicu „*Kod pošte*“ u Ebenhauzenu, sladeći se pečenim pilićima i jarko zelenom sočnom salatom. Moj prijatelj, čije sam raspoloženje sa strahom promatrao, potpuno me je umirio svojom sasvim neuobičajenom veselošću. Dobacivao mi je vickaste poglede čoveka koji je sve shvatio, trljajući ruke sa pobedničkim osmehom na licu. Nije, međutim, odavao šta ga je toliko oraspoložilo. Izlet je protekao bez ikakvih daljih smetnji, i već oko deset sati uveče bili smo ponovo u gradu. Stigavši na stanicu dogovorili smo se da se još ne rastajemo nego da odemo u pivnicu.

„Dozvolite mi samo“, reče moj prijatelj, „da svratim do kuće i pozovem svoju ženu da nam se pridruži. Vreme je tako lepo, a ona je čitav dan presedela kraj bolesnog deteta. Sigurno bi mi zamerila ako bi sad i večer provela sama kod kuće.“

Nedugo potom pojavio se zajedno sa njom u bašti pivnice. Razgovor se, naravno, vrteo oko upravo završenog izleta. Svaki od nas četvorice je iz sve snage pokušavao da potpuno obične sitnice koje su se na njemu zbile prikaže kao avanture vredne pripovedanja. Mlada žena je bila ponešto škrta na rečima, pomalo pometena, a mene nije udostojila ni jednog jedinog pogleda. Nasuprot tome, žovijalno lice njenog muža još više je no tog popodneva sijalo od meni potpuno zagonetnog samopouzdanja. Njegovi nadmoćni, trijumfalni pogledi sad su, međutim, više bili namenjeni supruzi utonuloj u misli nego meni. Izgledalo je kao da je, ni manje ni više, doživeo unutrašnje zadovoljenje koje ga je ispunilo dubokim blaženstvom.

Mesec dana kasnije, kada sam po prvi put dobio priliku da ponovo budem nasamo sa njegovom ženom, čitava zagonetka se konačno rasvetlila. Nakon što sam još jednom morao da saslušam najžustrija prebacivanja na svoj račun, s mukom smo uspeli da izgladimo odnose, barem na površini. Tada mi se poverila kako joj je muž one večeri, pošto su došli kući, skrštenih ruku održao sledeće predavanje: „Danas sam, dušo moja, imao zadovoljstvo da dobro upoznam tvog dragog, slatkog dečaka. Svaki dan mi govoriš kako ga voliš, a pritom ni ne slutiš kako ti se on ruga. Jutros sam svratio do njega, u njegov stan. Imao je društvo, naravno. Sad mi je sasvim jasno zašto mu uopšte nije stalo do tebe, i što se s prezrenjem odnosi prema tvojim osećanjima. Njegova ljubavnica je, naime, žena tako zapanjujuće, neverovatne telesne lepote, da se ti sa tim tvojim ne baš brojnim, a uz to i uvelim dražima ni iz daleka ne možeš meriti sa njom.”

Takvo je, dragi moji prijatelji, bilo dejstvo spomenute vakcine, a ja sam vam sve ovo ispričao samo da biste znali da se branite od nje.

(1906)

BELEŠKA O PISCU

Frank Vedekind (Bendžamin Frenklin Vedekind), dramatičar, liričar i pripovedač, ubraja se među najznačajnije nemačke pisce s prelaza iz 19. u 20. vek. Roden je 1864. godine u Hanoveru, odrastao u Lenčburgu (Švajcarska), a 1889. preselio se u Minhen, u kome je najvećim delom i živeo do svoje smrti 1918. godine. Njegove drame ostavile su dubokog i trajnog uticaja na nemačku književnost. Najznačajnija dela su mu *Budenje proleća* (*Frühlings Erwachen*), *Zemni duh* (*Der Erdgeist*) i *Pandorina kutija* (*Die Büchse der Pandora*). Smatra se jednim od preteča ekspresionističke drame.